

RECENZE

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Rozkládání státu*.  
Praha: Universum, 2012, 176 s.

Pavel KRÁKORA

Vladimíra Dvořáková patří mezi uznávané a respektované české politikology (v roce 2003 jmenována první profesorkou politologie v České republice) a její jméno se v daném kontextu těší nemalému renomé také v zahraničí. V rámci České republiky je mimo jiné považována za průkopnici v oblasti tranzitologie – tj. politicko-vědního oboru zaměřeného na zkoumání přechodu od totality, resp. autoritářství k demokracii. K uvedenému tématu publikovala několik studií a článků, poprvé jej přiblížila spolu s Jiřím Kuncem (1947–2006) v dnes již renomované monografii *O přechodech k demokracii* (1994). Mimo své vědecko-výzkumné a pedagogické angažmá byla a je členkou řady společností a organizací, za všechny lze zmínit její působení coby předsedkyně Akreditační komise ČR, kdy také vstoupila do povědomí širší veřejnosti v souvislosti s kauzou na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni.

K posledním publikačním počinům V. Dvořákové náleží soubor textů, úvah a zamyšlení týkající aktuálního dění na české politické scéně, částečně též věnovaný kauze plzeňských práv, pod názvem *Rozkládání státu*, přičemž písmeno *l* ve slově rozkládání na přebalu titulní strany je přeškrtnuto a o řádek níž nahrazeno písmenem *r*, což evokuje míru korupce, klientelismu či nepotismu, které se v posledním období stávají stále palčivějším problémem české společnosti a politiky. V tomto ohledu stojí za zmínku vstupní citát autorky: „V tomto státě se oddělilo rozhodování od zodpovědnosti, právo od spravedlnosti. Pokud je nespojíme, nebude lépe.“

Kniha je rozdělena do čtyř tematických celků, přičemž v prvním z nich – nazvaném Politická kultura aneb co nás vede na scestí – se autorka zamýšlí nad respektováním pravidel a procedur (ústavních principů a legislativním norem vůbec) plynoucích z demokratického uspořádání společnosti a poukazuje na jejich mnohdy účelový výklad a ohýbání či obcházení (viz tzv. útěk před právníky v období ekonomické transformace 90. let, neschopnost přijmout ústavní zákon zřetelně a jasně upravující proceduru směřující k vyhlášení předčasných voleb apod.). Pozornost rovněž věnuje procesům politického rozhodování na všech úrovních a jejich (ne)transparentnosti, vymahatelnosti práva (výše zmiňované rozpojení rozhodování a odpovědnosti za ně), což v mnoha případech vyvolává nedůvěru a nechuť veřejnosti k politikům a politice jako takové. Zcela svébytnou oblast ve vztahu k České republice představuje vnímání politické kultury – sám o sobě je to sice velmi obtížně definovatelný pojem – avšak ve shodě s V. Dvořákovou lze konstatovat, že její úroveň je oproti tradičním demokraciím stále nízká a vykazuje všechny rysy „posttotalitního syndromu“ – tj. „kombinace mindráku a arogance“, neschopnost seriózní diskuse, vyprázdňení hodnot a cynismus (rozpor mezi slovy a reálnými činy).

Ve druhé části – Instituce mají smysl, aneb proč stát funguje – se autorka soustředila na rozbor fungování institucí státní správy a samosprávy, soudů (především pak soudu ústavního) ve vztahu k politickým stranám a roli, kterou v tomto vztahu sehrávají média, resp. občanská společnost. Opakovaně poukazuje na absenci zákona o státní službě, který byl sice schválen, avšak nikdy nevstoupil v platnost, což má negativní (možná by bylo na místě užití pojmu devastující) vliv na nezávislost státních úředníků (pokles profesionality, rozvolňování kariérního řádu) a prohlubování jejich závislosti (fakticky existenční) na politicích. V tomto kontextu V. Dvořáková lakonicky konstatuje, že „... místo na Západ se posouváme směrem na Balkán“. V souvislosti s politickými stranami v ČR zmiňuje některá specifika – role KSČM, vznik „soukromých“ politických stran (strana – firma, viz projekt Věci veřejné), značná averze vůči politickým stranám jako takovým (idea nepolitické politiky prosazovaná na počátku 90. let). Širší pozornost pak věnuje dvěma nejvýznamnějším českým politickým

stranám – ČSSD a ODS –, které lze označit jako strany univerzálního typu (catch-all party), jejichž „společné rysy nalézáme v málo početné“ a mnohdy apatické „členské základně“, což umožňuje růst vlivu jedinců či úzkých mocenských skupin ovládajících tyto strany, „relativně slabém sociálním zakotvení..., manažerském stylu řízení...“, omezené komunikaci s občanskou společností či propojování strany se státem, krajem, městem vedoucí mnohdy ke kartelizaci. Poukazuje rovněž na „decentralizaci stran“ a nekontrolovatelnou emancipaci regionálních vedení, což může představovat potenciální nebezpečí, neboť lidé reprezentující tato vedení mají značnou tendenci „stranu využívat jen jako určitou značku, symbol pro zjednodušené oslovení voličů, pro použití základních ideologických klišé“ (viz poukazování na hrozbu řecké cesty ze strany ODS před krajskými volbami v roce 2012 či ze strany ČSSD příslib zrušení poplatků v nemocnicích před krajskými volbami v roce 2008). To v konečném důsledku nutně vede k tomu, že zmíněné politické strany „ztrácejí hodnoty, ztrácí se zakotvení v sociální základně“ a „ztrácí se vlastně i onen veřejný prostor, v němž by strany měly působit“.

Krátce si rovněž všímá vztahu ČR a Evropské unie, přičemž konstatuje, že v současné době u nás neexistuje jednotná a ucelená koncepce evropské politiky (obojetné či spíše chaotické postoje ve vztahu k evropským institucím, absence základního postoje k EU apod.). Důsledkem pak je mnohdy „přezíravý“ a nedůvěřivý postoj centrálních evropských institucí vůči ČR.

Ve třetí kapitole – Případová studie: fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni – se V. Dvořáková formou „zhuštěné komplexní analýzy“ pokusila přiblížit (nejen z pohledu předsedkyně Akreditační komise ČR), rekapitulovat, částečně objasnit a uvést do širšího kontextu kauzu „nadstandardního“ studia na PF ZČU v Plzni. Nutno konstatovat, že tento cíl byl naplněn – čtenář má možnost seznámit se v přehledu s hlavními aktéry kauzy, jejich rolemi, vzájemnými vazbami a kontakty (nutno podotknout, že nejsou záměrně – mimo děkana PF ZČU J. Zachariáše a proděkana M. Kindla – uváděna konkrétní jména), způsobem vytváření klientelistických sítí, jejich fungování a v neposlední řadě i částečného napojení na tzv. podsvětí.

Závěrečná pasáž, nazvaná Cesta ke změně, je uvozena subkapitolou Co s tím, v níž se pokouší najít východiska z neutěšené situace – tj. „jak se pokusit obnovit vládu práva..., jak posílit transparentnost procesů rozhodování (...) a obnovit základní důvěru ve fungování společnosti“, politiky a institucí. V následujícím textu je naznačeno, kdo může tyto změny realizovat, co nezbytně musejí uvedené změny obsahovat a v neposlední řadě, jak vůbec je možno takové změny prosadit. Autorka vyjadřuje naději, že podobné změny jsou v rámci ČR reálně uskutečnitelné, avšak zároveň vyslovuje obavu, že „tam, kde se vytvoří propast mezi politiky a občany, tam se ztrácí možnost nalézt ‚dobré‘ řešení. Čím hlubší je propast, tím vyšší je pravděpodobnost, že nastoupí radikální podoba komunikace mezi společností a politikou“.

Co říci závěrem? Shrňme-li obsah a formu publikace, která rozhodně nemá ambice být striktně odborným (vědeckým) textem, ale je naopak určena (srozumitelnou a přístupnou formou) široké veřejnosti, nezbyvá než konstatovat, že jde o zdařilý autorčin počín představující reflexi současné nepřilíš utěšené politické situace (s navazujícím exkurzem týkajícím se přehledné, zároveň však nijak vyčerpávající, analýzy mediálně známé a frekventované kauzy plzeňské právnické fakulty) a zároveň nastiňující možné cesty, které vedou či by mohly event. vést k nápravě věcí veřejných.

### **Kontakt na autora recenze:**

Mgr. Pavel Krákora

Katedra společenských věd

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Žižkovo nám. 5

771 40 Olomouc

e-mail: pavel.krakora@upol.cz